

IZVEŠTAVANJE PORESKIH
UPRAVA

Raskorak između domaće i svetske prakse

Donošenje novog
Pravilnika o PDV
evidencijama s ciljem
da se omogući bolja
kontrola i naplata
poreza i efikasnija
borba protiv prevara,
izazvalo je polemike
u domaćoj javnosti:
da li će njegova
primena ispuniti
pomenute ciljeve, ili
će predstavljati samo
dodatni teret poreskim
obveznicima?

Piše: Biljana Bujić*

Sve države, uključujući i najrazvijenije, suočavaju se sa problemima u naplati javnih prihoda. Razlozi su, između ostalog, povećana mobilnost poreske osnovice kao posledica globalizacije, ili pojave novih načina poslovanja koji još nisu poreski obuhvaćeni, poput razvoja digitalne ekonomije u svim svojim pojavnim oblicima.

Države, zato, uvode ili razmatraju nova pravila oporezivanja, kao što su pravila oporezivanja PDV digitalne ekonomije, poseban porez za kompanije koje pružaju digitalne usluge, tzv. GAFA porez (Google, Apple, Facebook i Amazon), dodatno izveštavanje poreskih uprava (npr. US FATCA), dostavljanje poreskih evidencija poreskoj upravi i slično.

Takođe, javljaju se i globalne inicijative, kao što je OECD inicijativa za razmenu informacija između poreskih uprava koje im dostavljaju finansijske institucije (Common Reporting Standard), BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) inicijativa koja se, takođe, u velikoj mjeri oslanja na razmenu informacija, ili uvođenje tzv. standardnog dokumenta za kontrolu poreza SAF-T (Standard Audit File for TAX), čiji cilj je omogućavanje efikasne poreske kontrole tako što olakšava identifikaciju oblasti koje nisu odgovarajuće poreski obuhvaćene. Suštinski, SAF-T je elektronski format (.xml) koji omogućava efikasno dostavljanje računovodstvenih podataka poreskim vlastima i spoljnim revizorima.

Premda se ceo svet suočava sa istim problemom, ključno je pitanje na koji način i koliko uspešno se svaka država bori sa njim, a najvažnije pitanje za ovdašnje poreske obveznike jeste da li i kako to čini Srbija?

Bolja kontrola ili dodatni teret?

Srbija je potpisala Multilateralni instrument, čime prihvata neke od

akcija BEPS, ali nije definisala aktivnosti u pogledu pristupanja međunarodnim inicijativama za razmenu informacija. S druge strane, donošenje novog Pravilnika o PDV evidencijama s ciljem da se omogući bolja kontrola i naplata poreza i efikasnija borba protiv prevara, izazvalo je polemike u domaćoj javnosti: da li će njegova primena ispuniti pomenute ciljeve, ili će predstavljati samo dodatni teret poreskim obveznicima?

Naime, u Srbiji, kao i u drugim državama, poreski obveznici dostavljaju poreskim vlastima poreske prijave za PDV (najčešće je reč o samooporezivanju), gde poreski organi nakon podnete poreske prijave u određenom periodu imaju pravo kontrole.

Kada se analizira primena SAF-T i sličnih inicijativa za dostavljanje računovodstvenih informacija, može se zaključiti da se one suštinski baziraju na dostavljanju već postojećih informacija u računovodstvu i ne iziskuju izradu dodatnih izveštaja i poreskih prijava. Kada je u pitanju PDV, dostavljaju se celokupne evidencije, spisak svih izdatih i primljenih računa, a što svaki poreski obveznik već inače ima i vodi. Ovakvo dostavljanje podataka omogućava poreskoj upravi da značajan nivo kontrole sprovedi bez odlaska kod poreskog obveznika, a što znači da se kontrole vrše ranije nego što je to u sistemu kada se poreskoj upravi dostavlja samo poreska prijava. Cilj je podizanje efikasnosti poreskih organa i efikasnija i bolja borba protiv prevara.

U Srbiji je 2016. godine donet Pravilnik o obliku, sadržini i načinu vođenja evidencije o PDV i o obliku i sadržini pregleda obračuna PDV, koji je trebalo da se primenjuje od 1. januara 2017. godine, ali je zbog polemika u javnosti taj rok pomeren za 1. januar 2018. godine. U oktobru ove godine donet je nov Pravilnik koji bi se primenjivao od 1. januara 2018. godine, ali je i on izazvao brojne zamerke.

TRENDOWI

Osnovni razlog za takve reakcije u oba slučaja je to što se uvodi dodatni obrazac – POPDV, koji poreski obveznici treba da dostave poreskoj upravi zajedno sa poreskom prijavom. Suštinski, POPDV obrazac predstavlja dodatnu poresku prijavu koja sadrži više podataka od postojeće poreske prijave, pa se postavlja pitanje kakva je svrha da se, faktički, podnose dve poreske prijave za isti poreski oblik i za isti poreski period?

POPDV obrazac sadrži oko 65 redova koje popunjava poreski obveznik. Koncept obrasca je da su različite vrste transakcija (prodaje i nabavke, uvoz, smanjenja i povećanja cene) klasifikovane u određene kategorije u zavisnosti od PDV tretmana, odnosno vrste transakcije. Za svaku kategoriju zahteva se dostavljanje podatka o ukupnoj naknadi i/ili PDV.

Više dilema nego rešenja

Sa aspekta poreskih obveznika, ovakav pristup proizvodi više problema. Pre svega, potrebno je promeniti računovodstveni softver, jer se nijedno računovodstvo ne vodi na način kako je to Pravilnik predviđeo, već u skladu sa zahtevima kontnog okvira. Zatim, veliki broj polja i različitih kategorija povećava rizik od grešaka u pogledu ispravnog svrstavanja određenog računa u tačnu kategoriju (polje) u POPDV obrascu, iako je poreski tretman ispravan. Problem je i što će primena si-

gurno iziskivati dodatne troškove za poreske obveznike i to: jednokratni trošak radi izmene računovodstvenog softvera i trajno povećanje troškova poslovanja zbog dodatnog vremena potrebnog da se pripremi POPDV obrazac, mogućih dodatnih troškova rada, te dodatne obuke zaposlenih čiji posao suštinski ne treba da podrazumeva detaljno poznavanje PDV propisa.

Sa aspekta države, postavlja se pitanje da li se ovim obrascem ostvaruju ciljevi koje žele da postignu druge države, odnosno bolja kontrola i naplata poreza i borba protiv prevara? Analize rađene u EU pokazuju da veći broj polja u poreskoj prijavi ne doprinosi smanjenju prevara. Osim toga, iskustvo pokazuje da što je neki obrazac ili proces kompleksniji to je i mogućnost grešaka veća, a što umanjuje informativnu vrednost dostavljenih podataka.

Dodatno, nameću se pitanja koja su bitna i za državu i za poreske obveznike. Prvo, da li ova polja omogućavaju poreskoj upravi da vrši kontrolu obveznika iz kancelarije bez odlaska na teren i da se time kontrola što ranije izvrši? Ovo pitanje posebno je važno za poreske obveznike koji redovno iskazuju povraćaj PDV, imajući u vidu da su u praksi povraćaji PDV uvek predmet kontrole i da se povraćaj obustavlja sve dok se kontrola ne završi.

Drugo, da li ovi podaci omogućavaju bolju analizu rizika i određiva-

nje prioriteta za kontrolu, što bi trebalo da pomogne boljoj kontroli i naplati i efikasnijem suzbijanju prevara i sive ekonomije? Krajnji rezultat u borbi protiv sive ekonomije je posebno bitan za sve poreske obveznike koji posluju u skladu sa propisima na tržištu Srbije i redovno izmi-ruju svoje obaveze.

Čini se da POPDV obrazac ne daje odgovore na ova pitanja. Podatak o ukupnoj vrednosti određene vrste prodaja ili nabavki ne omogućava kontrolu da li je PDV ispravno obračunat, odnosno da li je ispravno izvršen odbitak prethodnog PDV, niti da li je PDV koji je iskazan kao prethodni porez istovremeno iskazan i kao izlazni porez od strane dobavljača. Takode, činjenica da neko vrši određenu vrstu prometa sama za sebe ne znači da je to lice rizično i da treba da bude predmet kontrole. Osim toga, dostavljanje dodatnog obrasca sigurno neće promeniti ponašanje onih koji posluju u sivoj zoni u potpunosti ili delimično.

U ovome se i ogleda suštinska razlika u pristupu drugih država i Srbije. Dok se u drugim državama insistira na dostavljanju računovodstvenih evidencija, spisku svih računa, na osnovu kojih se podaci jednog obveznika mogu ukrštati sa podacima drugog obveznika i raditi određene kontrole i analize, uključujući i analize rizika i poslovanja, ovaj element kod nas u najvećoj meri izostaje.

Kao zaključak, neminovno se nameće potreba preispitivanja sadašnjeg pristupa i detaljnija analiza prakse i iskustva drugih. Kopiranje tuđe prakse nije siguran recept za uspeh, već je potrebno sagledati i lokalne specifičnosti, posebno ljudske i tehnološke kapacitete naše poreske uprave, a istovremeno voditi računa o administrativnom opterećenju i troškovima poreskih obveznika koji posluju u Srbiji u skladu sa propisima.

*Autorka je partner u odeljenju za poresko i pravno savetovanje KPMG Srbije